

Fecr Yayınları: 801

KUR'AN HİTAPLARI (*Hitabu'l-Kur'an*)

Kur'aniyât Serisi: 2

Ömer Faruk KARATAŞ

Bu çalışma daha önce yayımlanmış olan *Ey İman Edenler! (Kur'ani Bir Hitap Örneği)* (Gece Kitaplığı, 2014) adlı çalışmamızın yeniden düzenlenmiş halidir.

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt

NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Şubat 2024

ISBN: 978-625-6602-54-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUR'AN HİTAPLARI
(Hitabu'l-Kur'an)

Kur'aniyât Serisi: 2

Ömer Faruk KARATAŞ

Ankara 2024

Ömer Faruk KARATAŞ

1979 Kastamonu doğumlu. 1996'da hafızlığı ikmal. 2000 Kastamonu İmam-Hatip Lisesinden, 2005'te Anadolu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden (AÖF) mezun. Okumak, yazmak, film izleyip müzik dinlemek dışında pek bir hobisi bulunmamaktadır. Aşağıdaki listede verildiği üzere bazı seri isimler üzerinden kaleme aldığı, daha çok Kur'an ve Tefsir sahasına ait telif çalışmaları (Kur'anîyât), muhtelif konulara dair deneme türünde fikirlerini ve duygularını derlediği çalışması (Fikriyât ve Hissiyât), aslında film senaryosu düşüncesiyle yazılmış roman ve hikâye türü denemeleri (Hikâyât), yine risale çapında bir de şiir kitabı (Şiiriyât) bulunmaktadır. Kur'ani Hayat ve Nida dergisinde, ayrıca www.maturidiyeseviotagi.com web sitesinde -tamamı Kur'an ve tefsir çalışmalarında bulunan- yayınlanmış makaleleri, Kur'an Kurslarıyla ilgili bir sempozyum tebliği de bulunan müellif, henüz tamamlanmamış olan Kur'an çalışmalarına devam etmektedir. Telif çalışmalarını bitirdikten sonra Külliyyât (Ansiklopedik İslami Bilgiler Platformu) adında geniş kapsamlı bir web sitesi düşünmektedir.

İmam-Hatip (Ankara-Keçiören)

theimam37@hotmail.com 0544 237 18 83

Yayınlanan çalışmaları:

Kur'anîyât Serisi:

İlahi Hitap & Rahmet ve Hikmet Müdahalesi (Kur'an Meal-Tefsiri), Gece Kitaplığı

Kur'an'a ve Tefsire Giriş (Kur'an, Ulum ve Usul), Lora Yay.

Kur'an-Tefsir Yazıları (Konular, Kavramlar vs.), Lora Yay.

Kur'an'da Allah Teala, Lora Yay.

Pratik Tecvid ve Kur'an Okuma Kaideleri, Fecr Yay.

Kur'an Hitapları (Hitabu'l-Kur'an), Fecr Yay.

Fikriyât ve Hissiyât Serisi:

Labirentte Ufuk Arayışı & Modern Dünyada İkelî Yaşamak, Lora Yay.

Hikâyât Serisi:

Bir Yalnız Günlüğü, Ateş Yay.

Hayat'la Memat'ın Hikayesi & Çağdaş Dünyada Bir Leyla-Mecnun Hikâyesi, Lora Yay.

Yeşeremeden Sararan Yapraklar & Elemlî Hayatlar, Od Kitap

Şiiriyât:

Yürek Yangını Risalesi, Ateş Yay.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	7
A. GRAMATİK VE TARİHSEL BİLGİLER	9
1. H-t-b Kökü, Anlamı ve Kur'an'da Kullanımı.....	9
2. Cahiliye Döneminde Hitabet	9
3. Arap Dilinde Nida (Lügavi ve Gramatik Açından)	17
4. 'Ey İman Edenler!' Hitabı Hakkında	21
a. Meallerde.....	22
b. Kur'an Muhtevasında	23
c. Unsurları.....	36
d. Hitaba Dair Bazı Ulema Görüşleri	37
5. Nidada Hazf Olgusu.....	38
a. Nida Edatlarında	38
b. Münada'da Hazf.....	39
c. Kur'an'da Nida Kelimesinin (n-d-v Kökünün) Türev ve Bağlam Haritası	40
6. Kur'an'da Hatip-Muhatap-Hitap.....	42
a. Hatip-Muhatap Tekil.....	43
b. Hatip Tekil-Muhatap Çoğul.....	45
c. Hatip Çoğul-Muhatap Tekil	45
B. KUR'AN'DA HİTAPLARIN SİSTEMATİK DAĞILIMI	47
1. Allah'a Hitap	52
a. Rabb	52
b. 'Allahumme!' (Allah'ım!)	59
2. Doğrudan Hz. Peygambere ve Eşlerine Hitap	60
3. Tüm İnsanlara, Melek ve Cinlere Hitap	63
4. Peygamberlere Hitap	67
5. Diğer Din Mensuplarına, Gruplara ve Toplumlara Hitap.....	71
6. Aile Arasında Hitap	73
7. Peygamberlerin ve İleri Gelenlerin Kavimlerine Hitabı	75
8. Kendi Kendine Hitap	81
9. Akil Olmayan Varlıklara Hitap	83
10. Salihlere-Salihalara Hitap	84
11. Zalim ve Kafir Önder/Kodaman Tipolojilere Hitap	84

GİRİŞ

Ulumu'l-Kur'an'ın önemli başlıklarından birini oluşturan ve farklı tür ve çeşitleri itibariyle Kur'an'da yoğun olarak kullanılan hitap olgusunu fazla ilmi detaylara girmeden Kur'an'daki bağlam haritasını, temel-detay başlıklara ayırarak farklı boyutlarıyla işlemek istedik. Öncelikle ilgili iktibaslarla hitaplara dair tarihçe, lügavi izahlar, sonrasında da Kur'an metninden hareketle hitapların konusal tasnifi, hitap lafızları ve muhteva üzerinden meselenin Kur'an'daki yerini göstermeye çalıştık. Bu çalışmayı yaparken, kaynakçadaki çalışmalar dışında özellikle Kur'an'daki açılımı noktasında -diğer çalışmalarım da olduğu gibi- önemli kolaylık sağlayan corpus.quran.com adlı 'web mu'cem'inden oldukça istifade ettik. Meal kısmı tarafımızdan oluşturulmuş olup, hitapları açık ve anlaşılır bir dille karşılamaya çalıştık. Böylesi önemli bir konuda kamilen matlup ve kâfi bir çalışma yaptığımız söylenemez. Meselenin elbette çok daha geniş ve derin boyutlarının olduğunu teslim ettiğimizi, bununla beraber pratik ve sistematik bir kurgu içerisinde hitap olgusunun Kur'an'daki resmini çekmekle yetindiğimizi söyleyebiliriz.

Temelde bütünüyle bir hitap olan Kur'an elbette öncelikle ilk inzal dönemindeki Resulullah'ı, ashabını, Mekke müşriklerini, Medine münafıklarını ve başta Yahudiler olmak üzere elbette Hristiyanlar da dahil Ehl-i Kitabı muhatap aldı. İçeriğin okuyanı doğru, sağlıklı, yerinde ve güvenilir bir anlama götürmesi, öncelikli olarak ilk muhatapların ve yaşadıkları çok boyutlu ortam ve şartların doğru tespitine de bağlı olduğundan ilk hitap ortamı büyük önem taşımaktadır. Bu hassasiyet gözetilmediği takdirde Kur'an eksik ya da yanlış anlamalara, netice olarak da anlamada zeminsiz-zamansız anlam-yorum keşmekeşine götü-

recedir. Dolayısıyla da evrenselliğine inanma noktasında bile bir ayağı sabit diğer ayağı eksenini etrafında dönen pergel metaforu misali belirli bir zamansal sabite üzerinden hareket edilmesi gerekecektir. Bir başka ifadeyle söylersek Kur'an'ın evrenselliği, yerelliğinin doğru ve yeterli şekilde anlaşılması halinde gerçekleşebilecektir. Kur'an konulu her çalışma için bu nokta sadece önemli ve öncelikli değil ayrıca olmazsa olmaz bir ilkedir. Kur'an'ın muhtelif yerlerinde farklı biçimlerde sık sık rastlanan hitapların hem üslubu hem konuları hem tarihsel zamanı/dönemi ve hem de muhatapların tarihsel konumlarıyla birlikte bütün olarak anlamak Kur'an'ın sağlıklı, etkin, kapsayıcı ve amaca yönelik anlaşılması adına elbette mühimdir. Önemli bir üslup tarzı olan hitapların, Kur'an'da büyük bir yer tuttuğu gibi çok önemli fonksiyonlar üstlendiğini görüyoruz ve tarihinde anlaşılması gerektiği gibi Kur'an'ın kendine has kavramsal ve konusal anlam bütünlüğü ve örgüsü içerisinde anlamak da ayrıca önemli. O yüzden Kur'an'daki bu hitapları, sonrasında devam eden bazen kısa, bazen uzun pasajlarla birlikte ve bu bütünlükte okumak, ayrıca uygulamaya dayalı direktiflerin nebevî sünnet, hayatu's-sahabe, kültürel ve tarihsel gerçekliği gibi metin dışı rivayet malzemesiyle de birlikte değerlendirmek gerekir.

İlahi hitapların bilinç, tercih, tavır ve tutum olarak hayatımızın ekseninde olması, Allah'ı razı edecek bir hayat için sıkı sıkı tutunduğumuz tutamakları olması temennisiyle...